

Eduardo Haro Tecglen

L'apocalíptic optimista

Eduardo Haro Tecglen (Pozuelo de Alarcón, 1924), periodista intensiu. Renitent a les entrevistes, ha tingut una deferència d'excepció amb EL TEMPS, coincidint amb els 30 anys del naixement, i amb la dècada de la desaparició, del setmanari *Triunfo*, del qual va ser el motor.

No li he llegit mai una entrevista, senyor Haro, ni feta per vostè ni concedida. ¿Detesta el gènere?

—No, és que jo no m'expresso oralment. El meu pensament va a la punta dels dits i d'ací al teclat, la pantalla, al mòdem i a la pàgina del diari.

—¿És dels qui creuen que l'entrevista és el gènere preferit dels periodistes inca-paços?

—No, hi ha grans talents fent entrevistes. Jo no en sé fer, igual que no sé dir-les. La meua educació em va impedir des de menudet fer preguntes a ningú. I que no et sembla que t'acuse de mala educació. Jo sempre he pensat que amb les persones s'ha de parlar del temps, coses així... indiferents.

—¿A vostè el periodisme li va venir via paterna?

—Exacte. Mon pare va ser corresponsal a Londres durant molt de temps i el seu final professional va ser com a subdirector d'un periòdic que es deia *La Libertad*, la qual cosa, com el seu nom indica, li va ocasionar una pena de mort en acabar la guerra.

—¿Es va acomplir?

—El van indultar molts anys després d'estar en la presó. I és clar, des de xiquet estic sentint converses de periòdics i periodistes, de gent del teatre. Tot aquest món.

—¿Ha treballat mai en una altra cosa?

—No, com a conseqüència d'aquesta catàstrofe paterna. Com mon pare estava a la presó vaig haver de deixar els estudis i posar-me a treballar en un periòdic on hi havia amics de mon pare.

—¿El diari era *Informaciones*?

—Sí. I poc després vaig anar a París de corresponsal, vaig tornar a Madrid, una altra volta a París i d'allí a Tànger, on vaig dirigir el diari *España*.

—¿Quantes voltes li va mossegar la censura?

—Molt poques. Sempre he tingut la meua manera d'expressar-me, de manera que no pogueren agarrar-me. Però sempre hi havia coses inesperades, que un no podia pensar que foren censurables i que després eren censurades. La meua ambició era dir les coses sense fregar la censura.

—¿Li ha sorprès que el delictes de difamació estiga a punt d'instaurar-se?

—No gens. En aquest sentit em sorprenen poques coses.

—¿Com explicaria als que no ho l'han conegut què era *Triunfo*?

—Era un senyal que indicava que hi havia unes altres coses en el món distintes a les que es veien diàriament. Allí ens vam reunir un grup de persones que, cadascuna per la seua via, vam començar a dir coses que aquí no se sospitaven. Va ser una innovació dins de tot el pensament espanyol.

—¿No s'ha mitificat excessivament *Triunfo*?

—Crec que sí. Bé, hi ha moltes versions d'això. N'hi ha qui s'enfada i diu: ens va enganyar, ens va dir que açò seria d'una altra manera i ara resulta s'ha quedat en això que tenim. Jo no tinc la culpa d'això. Vist des d'ara podria que fóra un pensament utòpic, el de *Triunfo*, però era el pensament d'una esquerra molt ampla, que anava des dels catòlics oberts com Miret Magdalena als comunistes, que després van deixar la revista per a fer-ne una de nova.

—¿Vostè va tenir consciència que era el pontífex màxim, que si vostè no havia opinat prèviament en *Triunfo* ningú s'atrevia a parlar?

—No, en cap moment vaig tenir aquesta sensació.

—Però era així.

—Ara hi ha gent que em diu que jo li he ensenyat coses, però en alguns casos, sobretot en la gent que està en el poder, no és cert. Les coses que fan no és possible que vinguen de mi.

—La seua especialització en política internacional ¿era perquè li naixia o perquè tenia vetats els temes nacionals?

—No, el fet d'anar a París és el que ho va determinar. Me'n vaig haver d'anar a París pràcticament per raons polítiques, perquè els carlins ultracatólics van comprar *Informaciones*. La primera cosa que van fer va ser crear una germandat religiosa, i jo no m'hi vaig inscriure; després van demanar el certificat de comunió per a poder cobrar, i per ací ja no vaig passar. A pesar d'aquestes coses, ells eren molt bona gent. Volien salvar-me i damunt m'ho deien: Eduardo, és que volem salvar-lo. I com que jo els vaig dir que no tenia necessitat, que estava molt bé perdut, van creure que la millor cosa era allunyar-me de la redacció i que no donara mals exemples. Ja a París vaig haver de dedicar-me a la política internacional, però, a mi, el que m'interessava era la crítica literària i teatral. Tot el que no era estrictament política.

—¿*Triunfo* se la feia vostè sencera?

—Escrivia molt.

—¿I com ho feia per a ser Haro Tecglen, Juan de Aldebarán, Pozuelo, Pablo Berben i altres pseudònims alhora?

—Hi ha temps per a tot, ¿no?

—Si s'escriu a borbollons, sí.

—Això em passa, sí. Jo tinc problema després, quan vull corregir. No puc tornar-ho a llegir perquè em sembla que ho he escrit tan malament que voldria tirar-ho.

—Li he llegit coses de política, ciència, literatura, economia... ¿Hi ha alguna temàtica amb què no puga atrevir-se?

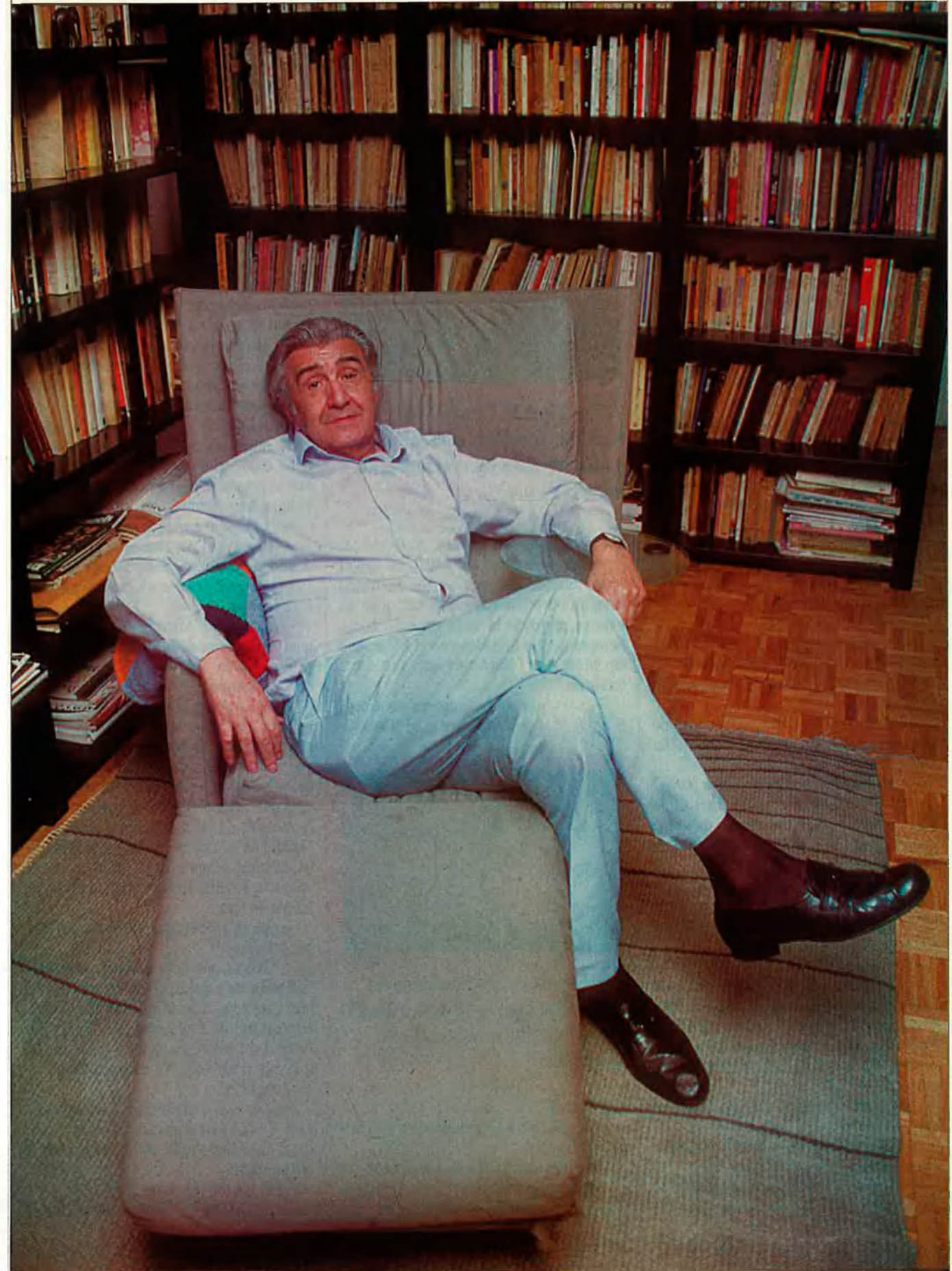
—Això és la professió, ¿no? Aquesta és una professió de generalistes.

—Però cada dia menys generals.

—Jo crec que podem citar-ne molts així: Vázquez Montalbán, Umbral, Manuel Vicent, Cándido... molts.

—¿Qui és més apocalíptic, vostè o Manuel Vicent?

—Per allà per allà. Ara: jo sóc un apo-

calíptic bastant més optimista que ell.

—¿A Vázquez Montalbán se'l va inventar vostè?

—Més o menys. Quan vaig començar en *Triunfo* encara vivia a Tànger i quan, per raons històriques, vaig tornar a Madrid em van dir que en la redacció hi havia un original d'un jove català sobre les cançons espanyoles dels anys no sé quant, però em van advertir que com l'autor no havia viscut aquella època, se li hauria d'arranjar. M'ho vaig llegir i vaig veure que allò era una obra mestra. I no és que ho vaig veure jo, perquè això es va publicar per capítols en *Triunfo* i vam haver de subdividir-los per a allargar-ho un poc ja que es venia tot. O siga que en certa manera vaig tenir alguna cosa a veure amb el naixement de Vázquez Montalbán, sí, però perquè funcionava per si mateix.

—De *Triunfo*, vostè va passar a El País, ¿no és així?

—Encara existia *Triunfo*. I com que tenia la mania aquesta vaig passar a fer els editorials de política internacional i la crítica de teatre.

—I el premi a la dilatada carrera, ¿és fer la columna sobre les coses que veu i sent en la televisió?

—Exacte. Tu ho has dit.

—¿Què fa? ¿zapping?

—Sí, però normalment, quan veig un parell de temes ja només mire per plaer.

—¿Quantes hores de televisió consumeix?

—Poques, encara que faça la impressió que estic tot el dia damunt la pantalla. Dues, tres...

—¿Va arribar a militar en algun partit?

—Mai. Només he tingut carnet de la FUE, quan era jove i estudiava, i durant la guerra de la CNT, perquè s'havia de tenir un carnet i vaig triar la CNT.

—¿La guerra, la va passar a Madrid?

—Vaig passar un any a València. Vivia en la Barcelonina, al costat de la plaça de Castelar. ¿Com es diu ara?

—No ho sap ningú.

—Jo sempre pregunte per la plaça de Castelar i em miren com si haguera eixit d'una tomba egípcia. Vaig descobrir que València era un paradís: l'aparador de Barchina estava ple de menjar, amb la fam que patia Madrid.

—¿La política activa no l'ha temptat mai?

—Em desagrada la professió política. No em sembla neta.

—Vostè va fer un diccionari polític fa molts anys. Si l'haguera de tornar a fer, ¿canviaria molt?

—Tot. Els conceptes i les idees històri-

ques, poc, però s'hi haurien d'afegir 500 termes més. La part contemporània del socialisme, per exemple, s'hauria de canviar tota.

—¿Se l'ha volgut incorporar algun partit?

—Un parell. El de Dionisio Riduejo, encara que no m'agradava ni Dionisio ni el

RAFA GIL

“¿Per a què ha d'haver un feixisme, si amb la democràcia es poden fer totes les coses que pot fer el feixisme?”

seu partit, i els comunistes. Amb els comunistes, sense ser del partit, he tingut molta relació: vaig tenir en casa Fernando Claudín durant la clandestinitat, quan va venir a preparar la vaga general, Jorge Semprún... He treballat amb el PC perquè em va semblar l'única cosa activa en el seu moment.

—¿Creu que la democràcia encara és fràgil o té la pell tan dura com preconi-

RAFA GIL

“En la guerra de Iugoslàvia, la raó la té la gent que maten fent la cua del pa. Els morts i els que s'amaguen”

zen alguns?

—Segons el que entenguem per democràcia.

—Aquest sistema que funciona aquí.

—Aquest sistema em sembla definitiu. Entenc per definitiu el que dura en vida dels que som aquí. I dic definitiu en el sentit que no necessita més duresa. Si amb

una democràcia ja es fa una llei en un país dient que es pot capturar a qui es vulga en el país del costat, ¿per a què ha d'haver un feixisme, si amb la democràcia es pot fer tot?

Aquí, ¿què importa si fan decrets per a despatxar als treballadors fàcilment? Si existira un perill roig, una amenaça, aleshores sí que hi hauria un feixisme, però tal com estan les coses és innecessari. El pobre Redondo, el pobre Gutiérrez, ¿són de veritat un risc per a aquest país?

—¿La corrupció és patrimoni de certes ideologies?

—No, del poder en general. Quan jo era menut és quan va nàixer la paraula estraperlo, perquè el govern de Llerroux havia concedit el joc a un senyor austríac que li deien Strauss, com al dels valsos, a canvi d'unes subvencions i dels diners que li van donar a Llerroux i al seu nebot. I la marca de la ruleta era Straperlo. Vull dir que jo m'he criat veient aquests escàndols i no em sorprenen tant. A França són diaris. A Itàlia, a Anglaterra...

—¿L'home és corrupte per ell mateix?

—Almenys el ric. Perquè el pobre no té ocasió ni possibilitat de demostrar-ho.

—¿Per què Madrid és tan insensible a les perifèries?

—Madrid, no. Aquesta és una discussió que ja vaig tenir amb Jordi Pujol una volta. Pujol deia: ¡Madrid! ¡Madrid! I vaig dir: Un moment, president. Madrid, no. Madrid és una ciutat víctima, en major mesura que Barcelona, perquè vosaltres heu conservat l'idioma i les tradicions i aquí s'ha desfet tot. Aleshores, si parreu del govern, on no hi ha un sol madrileny —¡ni un!—, doncs digueu el govern, l'estat, la monarquia, el rei, Felipe González... Madrid és una ciutat desgraciada. Madrid ha acceptat sempre tot el teatre català, el valencià, ha estat sempre obert al que li ha vingut de fora.

—¿No és graciós que Madrid haja acabat autonòmic?

—Això és una cosa còmica. ¿Autonòmic respecte a què? ¿Quina autonomia tenim i qui som, si no hi ha madrilenys, si ni el president de l'autonomia és d'aquí, que és de Santander? És que no hi ha ningú que siga madrileny. No existeix, és un ésser imaginari.

—¿Per què, senyor Haro, sempre que mor el president d'un país de nom insòlit vostè fa la necrologia al dia següent en el seu periòdic?

—Perquè me l'encarreguen.

—No ho farien si vostè no sabera tot el que s'ha de saber.

—Se suposa que quan els altres no ho

saben, ho dec saber jo. Però tot això és pels llibres.

—Vostè és l'últim que sap tantes coses.

—Sí, l'últim diplodocus. En extinció.

—És un arxiu amb peus, tinc entès.

—Els llibres, els llibres.

—¿Vostè vota?

—Ultimament, no. En les pròximes eleccions crec que sí. Però no sé a què. Vull veure si hi ha algun partit desficiat o alguna cosa a la qual es pugui votar.

—Desficiat, ¿què vol dir? ¿Ruíz Mateos?

—Aquest, no, per una cosa d'estètica. Crec que en les pròximes votaré per veure si el meu votet li lleva un poc de poder al poder. Alguna cosa haurem de fer, ¿no? Perquè han acabat amb tot: amb el cine, amb el teatre.

—¿Què determina l'aparició de personatges com Ruíz Mateos, Gil y Gil i Ross Perot?

—Sempre hi ha hagut candidats fantàstics. Sobretot en períodes de crisis democràtiques. Hi va haver un període en la història contemporània que s'anomena les crisis de les democràcies, que va ser l'època Hitler-Stalin-Mussolini, en què la gent d'Europa va veure que en aquests països construïen, creaven, obrien carreteres i fàbriques, i va començar a desconfiar de la democràcia, on tot quedava en parlaments. Aleshores van començar a aparèixer candidats d'aquest tipus per totes parts. I després d'aquest període, com que van guanyar la seua guerra, les democràcies es van tornar a enfortir i es van crear les doctrines de les Nacions Unides, la carta de San Francisco, les sentències de Nuremberg; es va parlar d'igualtat entre els sexes, les races, les religions..., amb la qual cosa la democràcia tornava a tenir un cos de doctrina i la gent va tornar a picar una altra volta en el mateix ham. Ens ho vam tornar a creure.

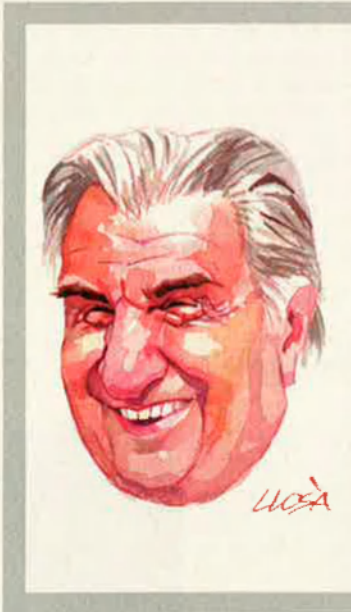
—Veig que encara conserva un soldadet de plom amb la bandera de la República, ¿vostè ha deixat molt de llast ideològic en aquests anys?

—Bé, això és sentimental. En realitat he deixat molt de llast ideològic, només em queda la cosa sentimental: la idea de la República, coses així. Si busquem què és per a cada un de nosaltres la pàtria, per mi era una bandera, que és aquesta, un himne, que era un altre... i al voltant d'això, una

estètica que, per resumir-ho, era la Generació del 27, la Institució Lliure d'Ensenyança, tot allò. I és molt difícil, després d'educar-se en tot això, haver d'adaptar-se a una altra vida, i que tots els valors que un ha après no existeixen, són mentida. Bé, ara, al cap de quaranta-i-tants anys, hem tornat a recuperar algun valor, com el de la Generació del 27, però sempre et queda la cosa sentimental d'una república, que el rei és un desastre sempre, faça el que faça, que no hi ha estat bo,...

—El fet que el poder armamentístic tinga els EUA, però l'econòmic estiga en mans d'Alemanya i Japó, ¿què li suggereix?

—És una contradicció que no s'havia donat mai i no sé on anirà a parar. Això és la sort d'haver perdut la guerra: no van haver de fer-se un imperi ni un exèrcit.

Buda fetal

Aquest rebel de 68 anys és alt com els seus sentiments i té dos milions de fanàtics, que han après més periodisme i política en els seus articles que en les universitats i els parlaments. La lucidesa del diamant l'ha convertit en un Buda fetal de Bali que viu entre les pantalles de l'ordinador i del televisor, contemplant explosions digitalitzades i diminutes en una, i el fracàs de la gran explosió en l'altra. La factura és una penitència d'espasmes abdominals amb els ulls tapats d'horror.

—¿És normal que Europa es commoga més pel culebrón de Buckingham que per Sarajevo?

—I si no és normal, com a mínim, això és el que estem veient. Si un es deixa atrapar per Sarajevo, o per Geòrgia, o Ucraïna, o pel xiquets que es moren a Etiòpia, ha de fer alguna cosa. Un no es pot quedar quiet atrapat per aquesta sensació. En canvi, l'altra cosa és un problema de riure's. Aquí no s'ha dit, però el problema de tot això era el rei aquest nostre, que va tenir el seu flirt a Grècia i a Mallorca. Però això és una cosa graciosa, i els fets de Sarajevo t'exigeixen una actitud.

—¿Per què és tan tabú la monarquia d'aquí?

—Perquè hem arribat a la idea absurda que és el punt d'equilibri de tots, i que sense aquesta monarquia tot seria una catà-

strofe entre militars i no sé qui, perquè no hi ha una altra cosa. És una idea adquirida en morir Franco, que això era la salvació. I com, a més, és igual, ¿què importa un rei en lloc d'un president de la república? ¿Qui podria ser-ho ara...? ¿Felipe González? ¿No, quin horror!

—¿Ara mateix vostè en què creu?

—En poca cosa. Tan poc que no se m'acut en què. La gent, menjar, viure,... I no molt més.

—Vostè, que és un gran especialista en política internacional ¿podria aclarir-me qui són els bons, si és que n'hi ha, en la guerra de Iugoslàvia?

—Els bons són la gent, els desgraciats que moren en la cua del pa. Des del punt de vista occidental, són els musulmans perquè s'inclinen cap a Turquia, que és occidental. Per la part de dalt, els bons són

els catòlics de Croàcia i Eslovènia. Això, si és que els bons som els occidentals, com el president Bush, que és una imatge de bondat considerable. I els altres són els residus comunistes, que duraran molt poc de temps. ¿No és bonic que Ieltsin haja anat a veure a Roosevelt després de rebre la benedicció del patriarca? És una cosa meravellosa. Això és l'únic que a un pot distraure'l un poc.

—Aleshores, ¿qui té la raó en aquell conflicte?

—La gent que maten. Els morts i els que s'amaguen.

—¿Maastricht ens convé?

—A Espanya, sí; a la gent, no. La gent tenim una fixació per Europa i per la idea de ser

per fi europeus. Però ser europeu és que puguem tirar-te del treball fàcilment, que no pugues protestar... Això és Maastricht.

—Vostè, en cas de referèndum...

—Jo, no. Jo, realment, sóc aquest Buda que veus aquí tapant-se els ulls.

—¿Això s'enfonsa?

—No, no, això va molt bé. El que s'enfonsa sóc jo.

—¿Tant l'ha sorprès el món?

—No para de sorprendre'm, en mal sentit. ¿S'acaba tot! Tot allò que era un.

—¿No li queden il·lusions?

—Veig persones que m'il·lusionen molt, com José Luis Aranguren, que als seus 84 anys està guapo i conquistador. Però és que ell és catòlic, i això ajuda molt. Tenir una ansa on agarrar-se com ell seria magnífic.

Miquel Alberola